

K L A S S Z I K U S O K   Ú J R A T Ö L T V E

WASS ALBERT

HATÁR-ESET

Diárok

N E K E D   I S   V A N   E G Y   T Ö R T É N E T Ű N K

IMPRESSZUM

A kiadvány Wass Albert *Tizenhárom almafa* című regénye alapján készült a KultUp program keretén belül interaktív oktatási segédanyagként. A kiadvány egy olyan fejlesztés szerves része, amelyben az irodalmi alkotáshoz oktatási óravázlat, valamint kisfilm is tartozik. Az oktatási csomagot elsősorban a *dráma és színház tantárgy* segédanyagaként ajánljuk, de alkalmazható az *irodalom tantárgy*hoz kapcsolódóan is.

Felelős kiadó: Kis Domonkos Márk
Déryné Program Közhasznú Nonprofit Kft.

Írta: Borenszki-Gutási Éva
Főszerkesztő: Timár András
Szerkesztő: Kis Domonkos Márk, Timár András
Kreatív vezető: Szabó Ádám
Projektvezető: Héjja Gábor
Grafika, tördelés: Bali Luca
Vizuál: Brandtailor & Sirit

ISBN 978-615-6860-02-6
A kiadvány oktatási céllal készült, kereskedelmi forgalomba nem hozható.
© Minden jog fenntartva 2024

TARTALOMJEGYZÉK

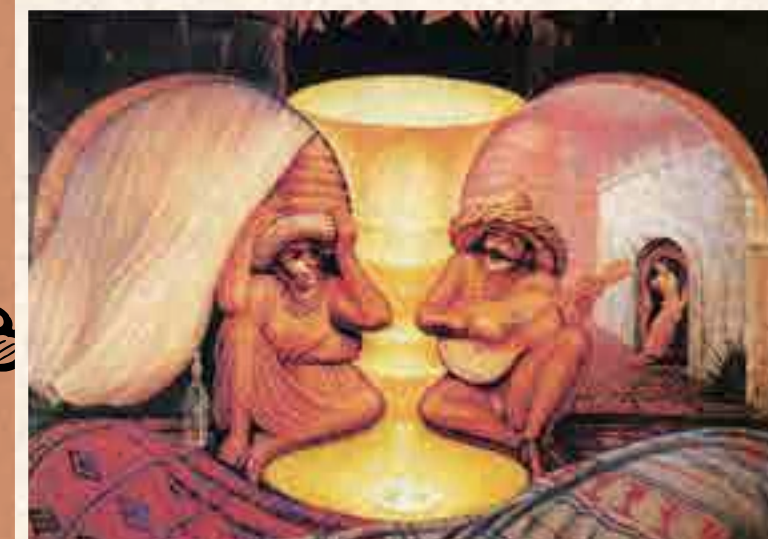
Határok.....	4
Hogyan hat ránk a hely, ahol élünk?.....	10
Mit veszített Magyarország.....	12
Határon túli magyar irodalom - Ki a magyar író?.....	15
Besorozás és hadkötelezettség.....	19
Székelyek.....	21
Motívumok a műben.....	24
Útravaló a tarisznyába.....	32

A kiadványban szereplő képek közül azok, amelyeknél nem található címléírás, a KultUp *Tizenhárom almafa*-filmjéből kiemelt felvételek. A Program munkatársai mindent megtettek, hogy a jogvédelem alatt álló szöveges és képi dokumentumok közzétételéhez a jogtulajdonos engedélyét megszerezzék. Kérjük, ha ezzel kapcsolatban bármilyen mulasztást tapasztalnak, mindenképpen jelezzék!

HATÁROK

Játsszunk el azzal a gondolattal, hogy az országhatárok nem kőfalak vagy acélszalagok, hanem gondolatok. Csak azok korlátozzák, akik meg akarják őrizni. Hogyan értelmezhető ez az állítás, miszerint a határ egy gondolat?

A következő képeket Octavio Ocampo mexikói kortárs festő festette. Nézd meg alaposan őket, Te döntesz, hogy hová képzeled el a formák határát. Szerinted mit ábrázolnak?

Octavio Ocampo (1943-): *Friendship of Don Quixote* (balra fent), *Skull* (jobbra fent), *Forever always* (alsó kép)

SZÉKELY MÓZSI

A regény főszereplője, a székely Mózsi úgy hagyja el szülőföldjét és tér oda vissza, hogy költöznie sem szükséges, mivel átrajzolják földjén a határvonalat. A saját otthonában válik váratlanul hol román, hol magyar állampolgárrá.

Gondolkodtál már azon, hogy vajon miért olyan

az országok formája, amilyen? **Miért éppen ott húzódnak a mai határok, ahol a térkép jelöli őket?** Van beleszólása az adott területen élő lakosságnak, amikor eldöntik, melyik országhoz tartozik a föld, ahol élnek? Egyáltalán ki az, aki dönthet ebben a kérdésben?

Vannak országok, amelyek egészen különös alakúak, másokon látszik, hogy területeiket vonalzóval osztották fel, de még olyan is előfordul, hogy **egy országon belül található egy másik ország.** Különleges helyzet, amikor a határ exklávét hoz létre, ami egy olyan terület, ami

nem kapcsolódik közvetlenül az ország többi részéhez. Talán a legismertebb példák a múltból Nyugat-Berlin vagy a nagy érdeklődésre számot tartó Kalinyingrád. A két területben azonos, hogy csak különböző folyosókon (autópályán stb.) kapcsolódtak össze az anyaországukkal.

K É P Z E L D E L A Z T A H E L Y Z E T E T ,

hogy húzunk egy vonalat az osztályterem körül, és egy olyan igazolással lehetne csak be- és kimenni a teremből, ami a tanári szobából szerezhető meg. Csakhogy a

DIÁKOKNAK MOSTANTÓL NINCS ENGEDÉLYÜK ELHAGYNI A TERMET,

így ezt a dokumentumot sem kaphatják meg.

az alábbi határokról készült képeket! Amíg béke van, a határra csupán néhány jelzés hívja fel a figyelmet. Vajon mi lenne a helyzet, ha egyik napról a másikra konfliktus alakulna ki a meghúzott vonal két oldalán?

Határépitmény Mongólia és Kína között

Határ vonal Mexikó és az Amerikai Egyesült Államok között.

BURKUSORSZÁG

Mind a magyar népmesékben, mind Mózsi történetében előkerül Burkusország. A történetben egy ökör gazdája kiált oda felháborodottan egy német katonatisztnek: „Ha nem jó neki, hizlaljon magának Burkusországban jobbat!”

Szerinted hol van Burkusország, hol helyeznéd el a térképen? Ha sehová sem rajzoltad, akkor helyesen döntöttél, azonban Burkusország mégsem mesebeli hely, egészen 1947-ig létezett, Poroszországot jelölte ez a megnevezés. Ez a terület ma nagyjából Lengyelországhoz tartozik, míg egy kisebb része Oroszországhoz került.

HOGYAN HAT RÁNK A HELY, AHOL ÉLÜNK?

W a s s A l b e r t TIZENHÁROM ALMAFA

A történelmi regény központi helyszíne a Kommandó nevű hegy, ahol a főszereplő, a székely, vadőrként dolgozó Tancos Csuda Mózsi birtoka áll. Itt él feleségével és két fiával. Kertjébe almafákat ültetett, amelyek közül tizenhárom teremni kezd. A mű elején – a Magyarország majdnem egyharmadnyi területét elcsatoló, 1920-ban megszületett trianoni döntés értelmében – még Románia része volt, ám amikor 1940-ben a második bécsi döntéssel az új határt meghúzzák, az almafák közül hét magyar, hat pedig román területre kerül. **A történet Mózsi és családja szemszögéből mutatja be, hogyan hatottak a politikai döntések a kisember életére, magyarra, románra, szászra, zsidóra egyaránt.**

EGY HAZÁNKA IS ÉRINTŐ HATÁRVÁLTOZTATÁS – TRIANON

„MERT ISTEN, AKI A KIVÁGOTT CSONKBÓL TERMŐFÁT TUD NÖVESZTENI ÚJRA,
NEM HAGYJA ELVESZNI A NÉPEKET SEM, AKIK BENNE HISZNEK.”

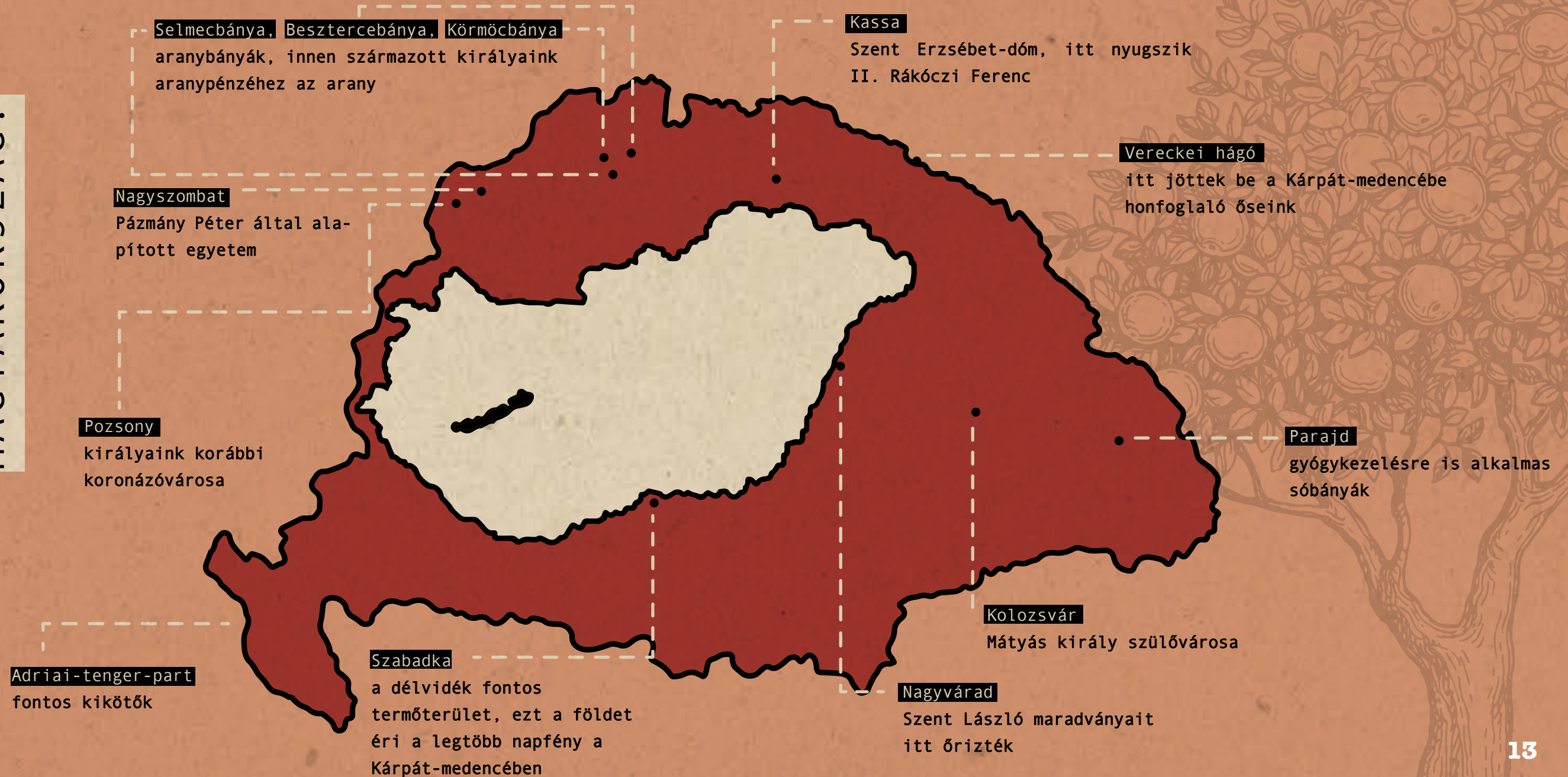
(WASS ALBERT: TIZENHÁROM ALMAFA)

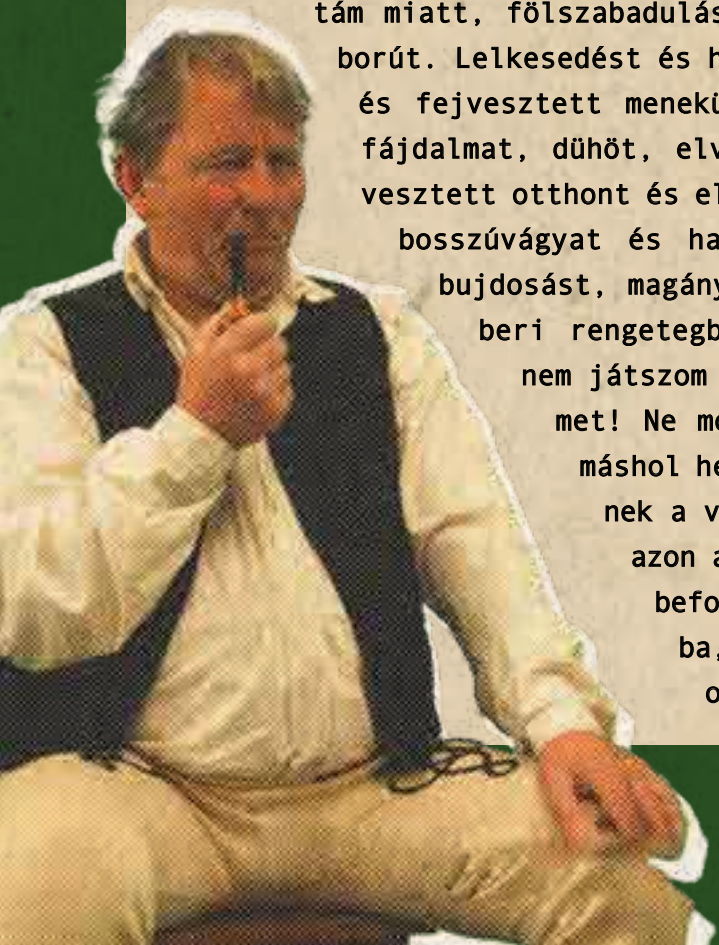
1918 decemberétől Erdély Romániához tartozik. **Képzeld el, mit tapasztalhatott akkor egy korodbeli, milyen változást hozhatott ez az életébe?** Egyik napról a másikra román nyelven beszélő katonák jelentek meg az utcán és bárki igazolványát elkérhették ellenőrzésre. Az utcákat átnevezték, **az oktatás magyar nyelv helyett románul folytatódott tovább az iskolákban.** Az emberek nem utazhattak be Magyarországra engedély nélkül, holott előfordult, hogy egy család tag-

jai más-más országhoz tartozó területre kerültek, így ettől kezdve nehezebben vagy sehogyan sem tudtak találkozni egymással. A trianoni békediktátum néhány esetben egy-egy település belterületén húzta meg az országhatárt, ezzel elvágva a települést. Ilyen volt például **Dél-Komárom és Észak-Komárom, Nagylak, Somoskő.** A két Komárom például ma is szorosan együttműködik, számos kulturális rendezvényt szerveznek közösen.

MIT VESZÍTETT

MAGYARORSZÁG?

„Nézzétek urak: idestova ötven esztendeje már, hogy bele-rángattatok ebbe a játékba. Játszottatok az én bőrömön háborút és országosztást, ide-oda ajándékoztatok engem s a hegyeimet, mint ahogy gyermekek ajándékozzák a játékszereket egymásnak. S én ötven esztendeig engedelmesen játszottam nektek mindent, amit csak parancsoltatok: kisebbségi sorsot, megaláztatást és elnyomatást, üldöztetést nyelvem és fajtám miatt, fölszabadulást és katonásdit. Játszottam háborút. Lelkesedést és halálfélelmet, rámenős bátorságot és fejvesztett menekülést, játszottam kétségbeesést, fájdalmat, dühöt, elvesztett háborút. Játszottam elvesztett otthont és elvesztett családot, csikorgó fogú bosszúvágyat és hadifogságot, játszottam hontalan bujdosást, magányos, kóborló farkassorsot az emberi rengetegben..., Urak, nekem elég volt. Én nem játszom tovább. Adjátok vissza a hegyeimet! Ne mondjátok, hogy keressek magamnak máshol helyet a világban, mert nincsen ennek a világnak helye, ami az enyém volna azon az egyen kívül. Ne mondjátok, hogy befogadtok ebbe vagy abba az országba, mert nincsen nekem azokban az országokban semmi keresnivalóm.”

[WASS ALBERT: ADJÁTOK VISSZA A HEGYEIMET!, RÉSZLET A REGÉNYBŐL]

HATÁRON TÚLI MAGYAR IRODALOM – KI A MAGYAR ÍRÓ?

„Hogy mit értünk magyar irodalom alatt, és hogyan létezik az, amit ily módon megneveztünk, az irodalomtörténet minden korszakában új meghatározásokat igényel.”

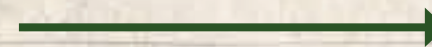
(Schein Gábor
irodalomtörténész)¹

A határon túli magyar irodalom alkotói gyakran szembesülnek különféle kihívásokkal. Legalább két különböző nyelvet használnak (egyét a szűk környezetükben, egy másikat a hivatalos ügyek intézéséhez), és kultúrájuk is eltérhet annak az országnak a kultúrájától, ahol élnek. A Vajdaságban élő magyarok például az ünnepeiket máskor tartják, mint az ortodox

MIT JELENT A HATÁR IRODALMI SZEMPONTBÓL?

A „magyar író” fogalmának meghatározása elsősorban az alkotó kulturális és nyelvi hovatartozásától függ. Emellett az is meghatározza, hogy a magyar irodalomban és kultúrában milyen szerepe van műveinek, hogyan fogadják azokat.

Tudtad, hogy Janus Pannonius egy sort sem írt magyarul, mégis a magyar irodalom részének tekintjük?

¹ Schein Gábor: A második világháború befejezésétől a 70-es évek elejéig. Gintli Tibor (főszerk.): *Magyar irodalom*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2010. 876.

keresztény vallású szerbek, akik például a karácsonyt január 7-én ünneplik. A kisebbségi helyzetből sok társadalmi feszültség és hátrány is származhat. A határon túli írók gyakran ezeket a helyzeteket, érzéseket jelenítik meg műveikben, hozzájárulva ezzel a magyar irodalom és kultúra sokszínűségéhez, gazdagságához. Az erdélyi irodalom elzártsága tehát áldás és átok is egyben. Ezt az ellentmondásos vidék-tapasztalatot az okozza, hogy miközben a határon kívüliség természetesen egyfajta kirekesztettséget jelent, másrészt éppen ez az elzártság, a kisebbségi létből fakadó nehézségek és az anyaországtól elszakadt magyarok helyzete válhat kiemelkedő irodalmi művek témájává.

Ha érdekel, hogyan mutatják be az elcsatolt területek írói műveikben Trianont és a kisebbségi létet, akkor a kiadvány végén találsz néhány izgalmas olvasnivalót a témában.

ANYANYELV, ANYAORSZÁG:

A világ számos nyelvében (pl. német, angol) megtalálható az anyanyelv elnevezés, mivel a gyermek általában az anyja nyelvét tanulja meg elsőként. Néhány nyelvben – a magyarban is – az anyaföld, anyaország kifejezéseket is használják arra a településre, tájra, ahol születünk és felnőtünk. Ezzel összefüggenek a szülőhaza és szülőföld kifejezéseink is.

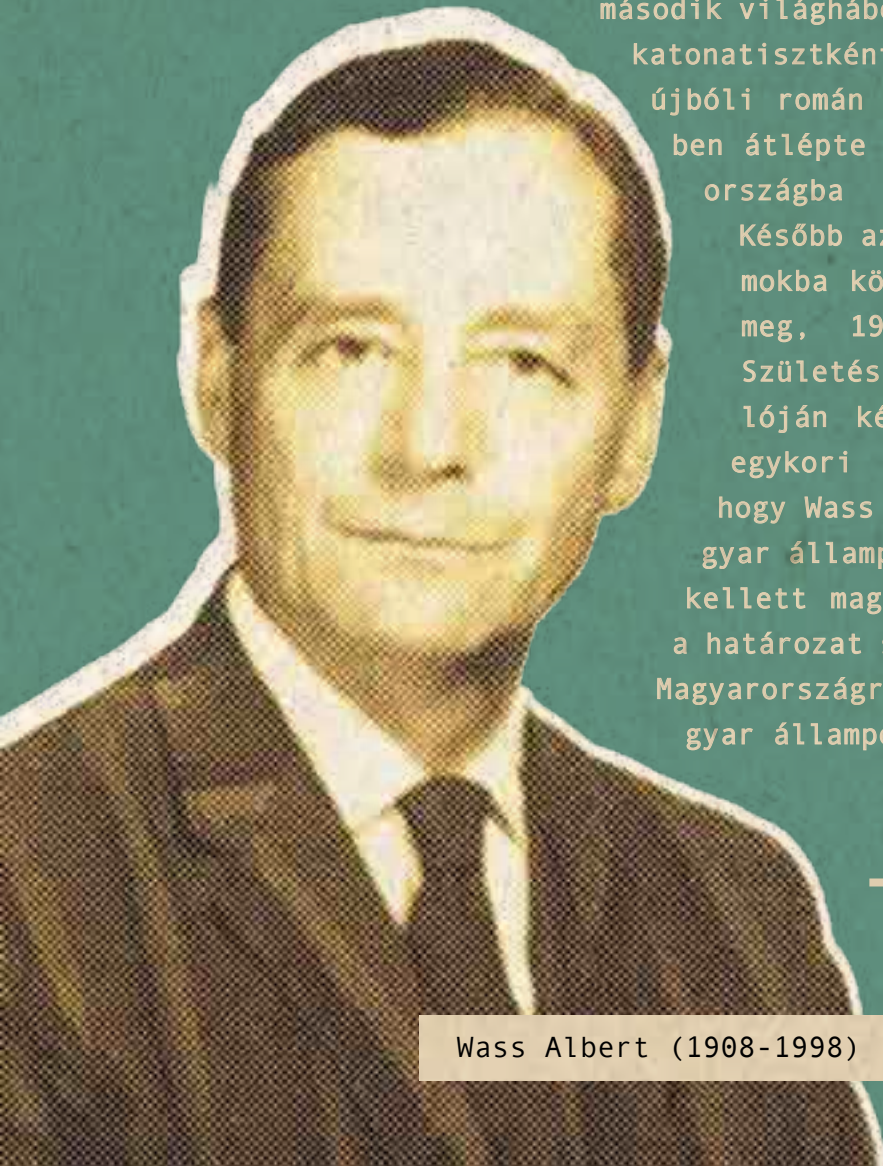
KI A MAGYAR?

Ki a magyar hát, cimbora?
Te, vagy én? Vagy a harmadik?
Nosza döntsünk el szaporán,
míg el nem süllyed a ladik!
Ragadjunk hát lapátot, csákányt,
evezőt! Ebura fakó!
Így csináljuk már ezer éve,
ez hát nekünk való!
Aztán, ha majd holt tetemünket
kiveti a víz a partra:
magyar leszel Te is, én is,
a harmadik is, mind, mind, kit halva,
bevert fejjel, némán, gyászban
fektethetünk a ravatalra.

(Wass Albert: *Ki a magyar?*)

haderegbe. Ezután írta első regényét. A *Farkasverem* (1934) sikerkönyv lett, Baumgarten-díjat kapott érte. Az 1940-es bécsi döntés következtében az író otthonához nagyon közel húzódott az új magyar-román határ, ami kettészelte a családja birtokában lévő erdőseget is.

Wass Albert is magyarként – nagy múltú visszatekintő grófi családba – született, de a nagypolitikai döntések miatt 1920 után szándékán kívül határon túlivá vált. Tanulmányait külföldön folytatta, majd 1932-ben tért vissza Erdélybe, hogy átvegye apjától a gazdaság vezetését, de mielőtt ezt megtette volna, behívták szolgálatra a román

Wass Albert (1908-1998)

Mint tartalékos tiszthelyettes 1942 májusától három hónapos katonai kiképzésen vett részt, majd besorozták a katonaságba. A második világháború utolsó szakaszában is katonatisztként szolgált. Észak-Erdély újbóli román elfoglalása előtt, 1945-ben átlépte a nyugati határt, Németországba emigrált (kivándorolt). Később az Amerikai Egyesült Államokba költözött. Floridában halt meg, 1996-ban öngyilkos lett. Születésének századik évfordulóján képviselők folyamodtak az egykori köztársasági elnökhöz, hogy Wass Albert megkaphassa a magyar állampolgárságot. Végül mégsem kellett magyarrá nyilvánítani, mert a határozat szerint – mivel az akkori Magyarországról ment külföldre – magyar állampolgárként halt meg.

BESOROZÁS ÉS HADKÖTELEZETTSÉG:

Ahogy magát az író, úgy a műben Mózsit is behívják katonának. Először csak képzésre, majd a háborúban is részt vesz.

A besorozás azt jelenti, hogy valakit katonai szolgálatra alkalmasnak minősítenek. A kötelező katonai szolgálat (sorkötelezettség) képzést jelent valamennyi, 18. életévét betöltött fiatalember számára. **A 2000-es évek közepére a hadkötelezettség Európa legtöbb országában – így Magyarországon is – megszűnt.** Hazánkban a hadkötelezettség bizonyos időszakokban (például, ha országunkat külső fegyveres támadás veszélye fenyegeti), rendkívüli állapot vagy megelőző védelmi helyzet kihirdetése után újból bevezetésre kerülhet. Ilyen helyzetben a Magyarország területén lakóhellyel rendelkező, 18–55 év közötti magyar állampolgárságú férfiakat katonai szolgálati kötelezettség terheli.

Ausztriában jelenleg minden 18 éves férfinak 6 hónapnyi katonai vagy 9 hónapnyi civil szolgálatot kell teljesítenie. Horvátországban 2025-től három hónapos kötelező katonai alapképzést vezetnek be. Vannak országok, ahol a nőket is besorozzák. Ezek közé tartozik például Észak-Korea és Izrael is.

- 1908. január 8.**
Wass Albert megszületett
- 1918. május 7.**
Bukaresti béke, a Romániában zajló harcok lezárása
- 1918. november 11.**
A monarchia felbomlása
- 1920. június 4.**
Trianoni béke
- 1932.**
Wass Albert visszatért Erdélybe, miután befejezi külföldi tanulmányait
- 1938. november 2.**
Az első bécsi döntés
- 1940. augusztus 30.**
A második bécsi döntés - itt kezdődnek Mózsi kalandjai
- 1940. szeptember 10-én**
a visszavonuló román csapatok kifosztották Wass Albert házát, elvitték az állatokat, és lelőtték az egyik csordapásztort
- 1940. szeptember 11-én**
a magyar csapatok megérkeztek Wass Albert településéhez, és elfoglalták az új határt. A család négy vendégszobáját ideiglenesen lefoglalták főhadiszállásnak.
- 1944. április 10.**
A szovjet Vörös Hadsereg megkezdi Románia elfoglalását, augusztus 30-án bevonulnak Bukarestbe.
- 1947. február 10.**
A második világháború Magyarország, Finnország, Bulgária, Olaszország és Románia számára a párizsi békével véget ér.

„KÖLL MÉG VALAKI, AKINEK ESZE IS LEGYEN MEG SZÍVE IS S A MUNKÁHOZ IS ÉRTSEN VALAMICSKÉT.”

(WASS ALBERT: TIZENHÁROM ALMAFA)

SZÉKELYEK

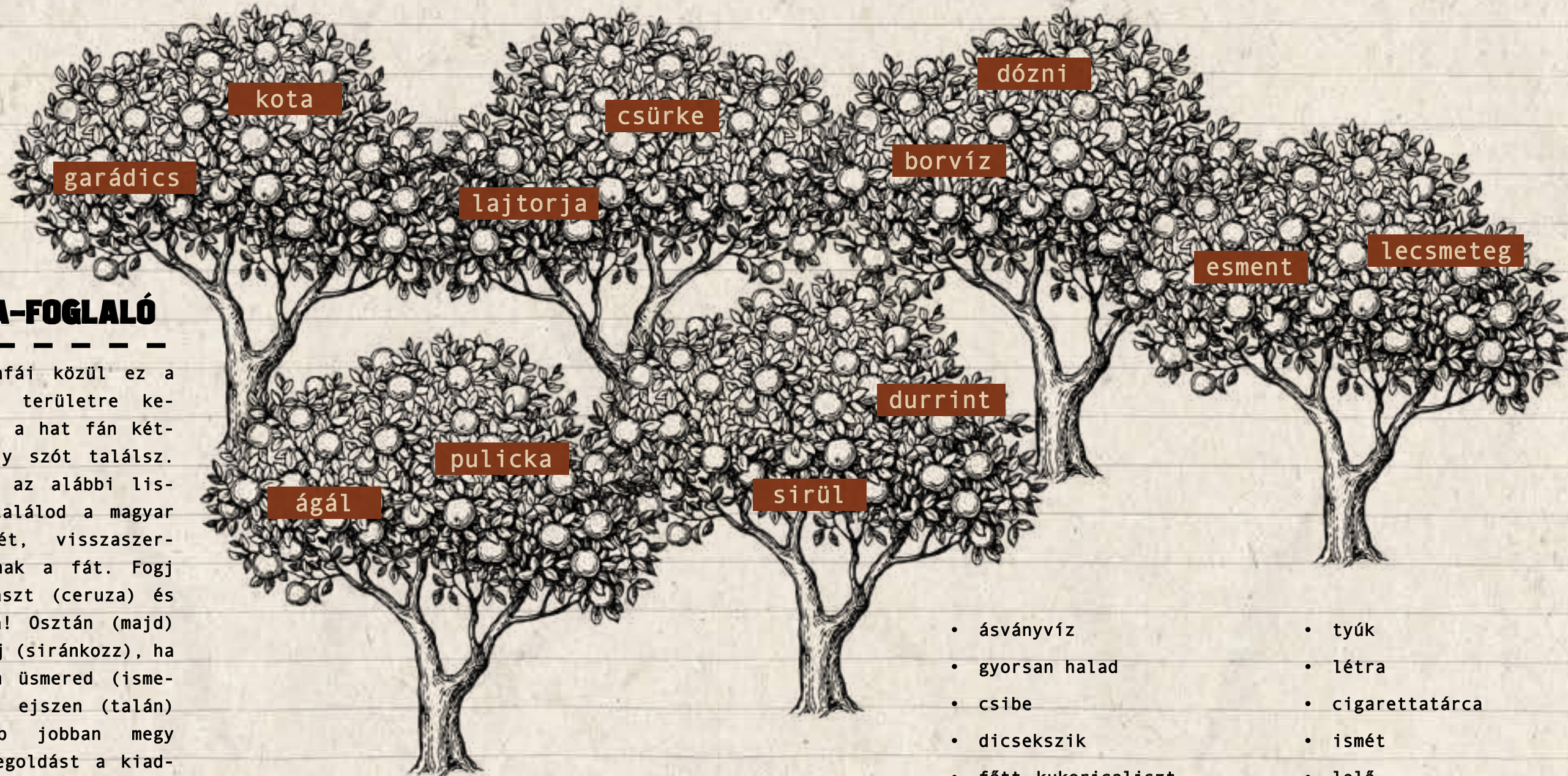

A szöveg a székelyek teremtéstörténetével kezdődik, amelyben már találkozhatunk mindazokkal az elbeszélő által a székelyekhez kapcsolt tulajdonságokkal, amelyek Mózsi cselekedeteit is jellemzik: furfangos észjárás, emberség, a természet szeretete. A székely népcsoport tagjai napjainkban az Erdély keleti részén található Székelyföldön élnek. Az első világháborús magyar vereség és az 1920-as trianoni békediktátum után Székelyföldet Románia területéhez csatolták. Az 1940-es második bécsi döntéssel ismét visszakerült Magyarországhoz, majd 1944-ben román és szovjet csapatok foglalták el, az 1947-es párizsi békeszerződés után pedig újra román fennhatóság alá került.

A nyelvjárás egy nyelv módosult változata, amely a nyelvterületnek csak egy részén használatos. A magyar nyelvterületen tíz nyelvjárási régiót különítenek el. A székely nyelvjárást a mai Románia Maros, Hargita és Kovászna megyék magyar lakta településein beszélik. Az ezeken a területeken élő székelyek legtöbbször megszólják, aki pestiesen kezd beszélni, az ilyenre azt mondják:
„ K I T Ö R T E A N Y E L V É T ” .

ALMAFA-FOGLALÓ

Mózsai almafái közül ez a hat román területre került. Mind a hat fán két-két székely szót találsz. Amennyiben az alábbi listából megtalálod a magyar megfelelőjét, visszaszerzed Mózsinak a fát. Fogj egy plajbászt (ceruza) és láss hozzá! Osztán (majd) ne bűnyögj (siránkozz), ha elsőre nem üsmered (ismered) mind, ejszen (talán) legközelebb jobban megy majd. A megoldást a kiadvány végén találod.

- ásványvíz
- gyorsan halad
- csibe
- dicsekszik
- főtt kukoricalisztből készült étel
- lépcső
- tyúk
- létra
- cigarettatárca
- ismét
- lelő
- vizes, sáros

MOTÍVUMOK A MŰBEN

ALMA

A magyar országalma, Ádám és Éva tiltott gyümölcse*, a Hófehérekét mély álomba altató mérgezett vagy éppen a Newton fejére hulló, gravitációs törvényt ihlető alma története: mind-mind jól mutatja, milyen különleges helyet foglal el kultúránkban ez a gyümölcs. Wass Albert regényének főhőse Mózsai, akinek almafái a székely nép megpróbáltatásainak jelképei. A Kommandó hegyén álló fák a történelmi döntések, háborúk és békekötések ellenére hol a határnak az innenső, hol a túlsó oldalán, de mindig rügybe borulnak.

Az Édenkert tiltott gyümölcse egy téves fordítás miatt került be almaként a köztudatba. Feltehetőleg i. sz. 382-ben egy Jeromos nevű tudós a Bibliát latinra fordította. A héber „peri” szó helyett a latin „malum” szót alkalmazta, amely az angolban az almát jelentette. Ugyanakkor ez általános kifejezés volt a gyümölcsre. Ugyanez a szó jelenthet gonoszságot is.

*TUDTAD?

AZ ALMA MINT SZIMBÓLUM

Olvasd el az alábbi öt, almáról szóló idézetet! Nézz utána, kitől származhatnak, majd írd be a sorszámokat a négyzetekbe. Milyen jelentése van az adott idézetben szereplő almának? Adunk néhány javaslatot, melyikhez tartoznak szerinted:

TERMÉKENYSÉG, IHLET, VISZÁLY, FELSZÍNESSÉG, TUDÁS, TÁPLÁLÉK.

Több megoldás is lehetséges, egyfajta megfejtést a kiadvány végén találsz.

1.

„A jó vers élőlény, akár az alma,
ha ránézek csillogva visszanéz,
mást mond az éhesnek s a jóllakottnak
és más a fán, a tálon és a szájbán,
végső tartalma vagy formája nincs is,
csak él, és éltet.”

4.

„A legszebbnek”

5.

„Az alma pirossága is tetszik,
pedig meg se esszük azt a pi-
rosságot: lehámozzuk, elvet-
jük. De a nőnek nem a szépsége
a főértéke.”

2.

„Szeretném, ha vadalmafa lennék!
Terebélyes vadalmafa;
S hogy testemből jóllakhatna
Minden éhező kis gyermek
Árnyaimmal betakarva.”

3.

„Látod itt ez almafát:
Mennyi ág, ahány levél,
Annyi új csodát terem.”

■ Weöres Sándor:
Vázlat az új líráról

■ Gárdonyi Géza:
Ábel és Eszter

■ Erisz, a viszály istennőjének
üzenete az istennők közé dobott
aranyalmán.

■ József Attila:
Szeretném, ha vadalmafa lennék!

■ Vörösmarty Mihály:
Csongor és Tünde

MOTÍVUMOK A MŰBEN

ALMAFA

A mű elején Mózsai medvét öl egy román előljáró (prefektus) megbízásából, aki azonban **nem adja meg neki az állat lelövéséért ígért jutalmat.** Mózsai ezért elmegy érte Brassóba, ahol végül csak ötszáz lejt kap, amiből **megveszi az almafákat.** Már az almafák megszerzése is a székely nép sorsára utal, hiszen más helyett elvégzett nehéz munkáért – a román prefektus helyett ő lőtte le a medvét – kapja azt a vártnál kevesebb jutalmat, amiért megveszi őket.

Az almafa fajtájának választása sem véletlen a műben. A Pojnik (Pónyik) alma régi, **erdélyi származású** fajta. A regényben szembe-sülünk vele, hogy a politikai nagyhatalmi játszmák közben az olyan kisemberek, mint Mózsai és családja minden lehetőséget igyekeznek megragadni, hogy **átvesszeljék a mindennapok nehézségeit,** amelyben ezek az almafák lesznek segítségükre. Bár tilos, az almákból otthon mégis pálinkát főznek, amellyel kereskednek is, máskor pedig a háborús időben ritka kincsnak számító bakancsra cserélik el a fák termését.

„IDESAPÁM, OLYAN KIMENÉS NINCSEN, HOGY BÉJÖVETEL NE JÁRJON VELE?”

– kérdezi a főszereplő fia, kicsi Mózsai a regényben édesapjától, hiszen amint a területet addig elfoglaló katonák elvonulnak, másik ország katonái érkeznek helyettük. A regényben az anya-országból érkező **magyar katonák sem állnak magasabb fokán az emberségnek, mint a románok.** Amikor a magyar katonák határmegfigyelést színlelve beköltöznek Mózsaiék házába, az almafák őrzése címén elfoglalják az ágyukat, megeszik az élelmüket, tönkreteszik a bútorait. Mózsai és családja csak élni szeretnék mindennapi életüket, függetlenül a politikai hatalmon lévő féltől, aki inkább kihasználja, mintsem segíti őket ebben. Jól jelképezik ezt az almafák: **hol az egyik, hol a másik fél tart igényt rájuk, miközben mindkettő figyelmen kívül hagyja, hogy azok kinek a tulajdonai.** Elveszik a termésüket, letörik az ágaikat, de nem művelik meg őket. Az almafa az élet, a termékenység és a közösségi összetartás szimbóluma, ami – ha hosszú idő után is – az elnyomás ellenére ismét kihajt.

Tudtátok, hogy, hogy Wass Albert teljes életművében szerepet kap a fa motívuma. Már fiatal költőként eljátszott vele (*Fenyő a hegytetőn, Kökénybokor*), és alig van műve, amelyben fel ne lelhetnénk (pl. gimilcsfa - *Vérben és viharban*). **Miért lehet a fa az ember, a megmaradás, a kitartás, az otthon és a tággabb értelemben vett haza jelentéshordozója? Neked mi jut még eszedbe erről a szóról?**

MOTÍVUMOK A MŰBEN VÉRMEDVÉK

„NA, ISTEN SEGÍTSE MEG A

PRÉFEKTUS URAT, MEG A

TÖBBI MEDVÉT!”

(TIZENHÁROM ALMAFA)

KVÍZ: TE MILYEN MEDVEVADÁSZ VAGY?

Milyen okból vadásznál medvére?

- A. Azért, hogy meghódítsam egy hölgy szívét.
- B. Szórakozásból, és hogy megmutathassam mindenkinek, mit lőttem.
- C. Csak akkor vadásznék, ha a medve megtámadna, vagy pénzért, ha rászorulnék.

Milyen italt és élelmiszert vinnél egy medvevadászatra?

- A. Vinnék két láda sört, egy kis hordó bort, sok üveg pálinkát és ennivalót rogyásig. Ki tudja, mennyi idő medvét ölni? Sátrat is viszek, hátha hetekig tart majd.
- B. Bort vinnék, mellé pedig egy cipót, szalámit és libamájpástétomot.
- C. Csak vizet vinnék, ennivalót mindig találni az erdőben.

Milyen fegyvert vinnél egy medvevadászatra?

- A. Puskát.
- B. Kézigránátot és puskát.
- C. A régi jó fegyveremet és egy zsebkést.

KIÉRTÉKELÉS:

Ha főleg **A válaszokat adtál**, akkor úgy vadászol, mint a román prefektus. Számodra a medvevadászat kalandos kirándulás, azért mész, hogy jól érezd magad, miközben más megöli helyetted a medvét, te pedig majd begyűjtöd érte az elismerést.

Ha főleg **B válaszokat adtál**, akkor úgy vadászol, mint a magyar zászlós. Meg sem moccansz, úgy rettegsz a medvétől, de képes vagy étlen-szomjan, sárosan várni rá. Végül boldogan dicsekszel a tete-mével, és sosem tudod meg, hogy igazából nem te találtad el.

Ha főleg **C válaszokat adtál**, akkor a természet embere vagy, akár az igazi székelyek. Ha közeledsz, retteghetnek a medvék, mert te aztán érted a módját, hogyan kell őket becserkészni.

A könyvben a medve az ősi ösztön, a harciasság, az erő megtestestítője. Bármilyen politikai hatalom is basáskodik éppen a székelyek felett, Mócsi az egyetlen, aki képes a regényben medvét ölni. A medvevadászatok alkalmával bosszulja meg a maga furfangos módján a mindkét féltől elszenvedett megpróbáltatásokat. Bárki is van hatalmon, akármilyen felfegyverzett katonát vezényelnek a területre, a regényben leírt teremtéstörténet utal rá, hogy csak a székely nép érti a természet mélységét annyira, hogy fennmaradjon.

MOTÍVUMOK A MŰBEN

13

Wass Albert más művében is megjelenik a 13-as, szimbolikus szám. Az *Adjátok vissza a hegyeimet!* című regényében a fronton harcoló főhős a **tizenharmadik napon találkozik először az ellenséggel, és ekkor öl először embert**, a Vörös Hadsereg egyik katonáját. Ez később is előkerül önvádként a műben: „(...) **nem tudtam egyébre gondolni, mint annak az orosz embernek az arcára, akit elsőnek lőttem le. Szegényember, mint én, és velem egykorú.**” (Wass Albert: *Adjátok vissza a hegyeimet!*). A 13-as szám legtöbbször **balszerencsét jelez**. Az ókori Rómában a **halállal és a rombolással** kapcsolták össze. A kereszténységhez is köthető népi hiedelem szerint a **13-as szám balszerencsét hoz**, hiszen az utolsó vacsorán Jézussal és a 12 apostollal együtt ennyien ültek az asztalnál. (A péntek pedig azért szerencsétlen nap, mert pénteki napon feszítették keresztre Jézust, erre emlékezünk nagypénteken).

ÚTRAVALÓ A TARISZNYÁBA

OLVASNIVALÓ:

Tetszett Mózsi története? Akkor olvasd tovább, hiszen ezzel a regény nyelv még nem ér véget. A történetet ugyanis Wass Albert az **Elvásik a vörös csillag** című művében folytatta.

SZAKIRODALOM:

Milo van Bokkum: *Határok, Miért ott, miért így? (A világ legfurcsább országhatárainak történetei)*. Budapest, Cser Kiadó, 2023.

Raffay Ernő: *Trianon titkai*. Budapest, Tornado Dannenija Kft., 1990.

Sántha Attila: *Bühnagy székelly szótár*. Budapest, Előretolt Helyőrség Íróakadémia, 2018.

Sorsdöntések (szerk.: Gerő András). Budapest, Göncöl Kiadó, 1989.

Jobban megismernéd, hogyan mutatják be az elcsatolt területek írói műveikben Trianont és a kisebbségi létet? Akkor figyelmedbe ajánljuk az alábbi műveket: Tabéry Géza *A tűzmadár* (1926), Tamási Áron *Szűzmáriás királyfi* (1928), Kacsó Sándor *Vakvágányon* (1930), Kuncz Aladár *Felleg a város felett* (1931), Berde Mária *Szent-ségvivők* (1934), Wass Albert *Farkasverem* (1934), Makkai Sándor *Holttenger* (1936) és Ignác Rózsa *Anyanyelve magyar* (1937).

NÉZNIVALÓ:

Wass Albert útján, Levél tündérországból
(rendező: Tóth Tamás Antal, 2008.)

BÖNGÉSZNIVALÓ:

**WASS ALBERT 1979-BEN MEG-
ÍRTA KALANDOS ÉLETÚTJÁT
SAJÁT ÖNÉLETRAJZÁBAN, AMIT
ITT OLVASHATSZ:**

AZ ALMAFA-FOGLALÓ JÁTÉK MEGFEJTÉSE

borvíz - ásványvíz
sirül - gyorsan halad
csürke - csibe
ágál - dicsekszik
pulicka - főtt kukoricaliszt-
ből készült étel
garádics - lépcső
kota - tyúk
lajtorja - létra
dózni - cigarettatárca
esment - ismét
durrint - lelő
lecsmeteg - vizes, sáros

AZ ALMA MINT SZIMBÓLUM MEGFEJTÉSE:

1. Weöres Sándor: *Vázlat az új líráról* - IHLET
2. József Attila: *Szeretném, ha vadalmafa lennék!* - TÁPLÁLÉK
3. Vörösmarty Mihály: *Csongor és Tünde* - TERMÉKENYSÉG
4. Erisz, a viszály istennőjének üzenete az istennők közé dobott aranyalmán - VISZÁLY
5. Gárdonyi Géza: *Ábel és Eszter* - FELSZÍNESSÉG

mm

MÉG TÖBB ÉRDEKESSÉG VÁR RÁD,
HA BEOLVASOD A QR-KÓDOT.